

Helene P. FOLEY, *The Homeric Hymn to Demeter, Translation, Commentary and Interpretative Essays*. Princeton University Press, 1994, 297 strana, 7 ilustracija

Recenzija

Book review

Primitljeno: 1995.04.20.

Received:

Marina Hoti

HR-10 000 Zagreb, Hrvatska

Arheološki zavod

Filozofskog fakulteta

I. Lučića 3

Knjiga se sastoji od tri veća dijela. Prvi je naslovljen *The Text and Translation, Commentary and Background* i u njemu se nalazi potpuni grčki izvornik Homerske himne Demetri i prijevod (str. 2-27). Slijedi komentar svakog stiha: vrlo je opsežan i temelji se na usporedbama s drugim izvorima iz antike i njihovim tumačenjima (str. 28-64). Posebno poglavlje, nešto kao dodatak za bolje razumijevanje, je kratak pregled eleuzinskih misterija i ženskih rituala u čast Demetre (*Background: the Eleusinian Mysteries and Women's Rites for Demeter*, str. 65-75).

Drugi dio knjige zove se *Interpretative Essay on the Homeric Hymn to Demeter* (str. 77 id.) pristupa samoj himni i mitu općenito iz različitih kutova gledanja, kao što je "teologija" (*The "Theology" of the Mysteries*, str. 84-97), različite varijante mita (*Variants of the Myth and the Importance of the Version in the Hymn to Demeter*, str. 97-103). No, najveći naglasak je na ženskom pogledu na mit i na tumačenju mita kao dijelu ženskog svijeta. O tome govore poglavlja *Female Experience in the Hymn to Demeter* (str. 103), *Marriage* (str. 104), *Gender Conflict and the Cosmological Tradition* (str. 112), *The Mother/Daughter Romance* (str. 118), *The Psychology of the Mysteries* (str. 137). Jedno je poglavlje posvećeno ulozi eleuzinskih misterija u atenskom društvu, te analizi društvenih odnosa u Atici s posebnim naglaskom na ulogu i sudbinu žene u tom poretku (*The Hymn to Demeter and the Polis*, str. 142 id.). Posljednje poglavlje (*The Influence of the Hymn to Demeter and Its Myth*, str. 151 id.) govori ukratko o utjecaju himne na kasnije grčke i latinske pisce, a zatim vrlo opširno o utjecaju što ga je na suvremenu književnost imalo ponovno otkriće rukopisa Homerske himne Demetri 1777. g. Riječ je naravno o pjesnicima engleskog jezika, od Tennysona i Mereditha do Ezre Pounda, pa sve do modernih autora. Možda je to slučajnost, ali većina autora spomenutih u pregledu današnjih književnika nadahnutih mitom o Perzefoni i Demetri, su žene i sva se njihova tumačenja mita uglavnom podudaraju.

Možda je i to slučajnost, ali ako postoje neki drugačiji pristupi u književnosti, o tome nismo obaviješteni. Ovaj drugi dio knjige ima i dodatak u kojem se govori o odnosu Eleuzine i Atene (*Eleusis and Athens*, str. 169 id.) i ponešto o recepciji himne u grčkom svijetu (*The Hymn to Demeter as a Panhellenic Poem*, str. 175 id.).

Treći dio knjige zove se *Further Interpretation: Contributed Articles* (str. 179) i posvećen je kolegicama Helene P. Foley. Autorica knjige je samo urednik trećeg dijela koji je zapravo zbirka već objavljenih eseja na temu Homerske himne Demetri. Tako nalazimo članke *Withdrawal and Return: an Epic Story Pattern in the Homeric Hymn to Demeter and in the Homeric Poems* (str. 181 id.) Mary Louise Lord (izvorno objavljen 1967. g.); *Some Functions of the Demophoon Episode in the Homeric Hymn to Demeter* (str. 190 id.) Nancy Felson-Rubin & Harriet M. Deal (izvorno objavljen 1980. g.); *Concerning the Homeric Hymn to Demeter* (str. 198 id.) Jean Rudhardt (izvorno objavljen 1978. g. na njemačkom); *Politics and Pomegranates: an Interpretation of the Homeric Hymn to Demeter* (str. 214 id.) Marilyn Arthur (izvorno objavljen 1977. g.); *Family Structure and Feminine Personality* (str. 243 id.) Nancy Chodorow (izvorno objavljen 1974. g.).

Knjiga završava bibliografijom (str. 267 id.) s impresivnim brojem jedinica. Nalazimo sva najvažnija djela koja govore o Homerskoj himni Demetri, mitu o Demetri općenito, eleuzinskim misterijima kao i o grčkoj mitologiji i tradiciji općenito. Pored tih specijaliziranih djela nalazimo veliki broj naslova iz psihologije, psihoanalize (naročito freudističkih teorija), sociologije, filozofije. Mnogo je naslova koji se ne mogu točno odrediti po pripadnosti nekoj znanosti već pripadaju kategoriji koju bismo nazvali "feministička literatura" ili "žensko pismo". Uistinu veliki broj naslova pripada djelima poezije i proze (uglavnom na engleskom jeziku) koja nemaju nikakvu znanstvenu ambiciju, već samo pokazuju recepciju mita među suvremenim književnicima.

Naravno, mogli bismo naći djela koja nisu spomenuta u ovoj golemoj bibliografiji, ali namjerno nećemo. Moramo primijetiti da u zadnje vrijeme hipertrofirane bibliografije zauzimaju sve više prostora u znanstvenim radovima u paničnom nastojanju da se spomene što više pročitane literature, kao da će to povećati znanstvenu vrijednost rada. Tome pridonose recenzenti koji golemim popisima literature prigovaraju nedostatak jednog ili dva rada (na koje su sami, vjerojatno slučajno, naišli). Imamo dojam da se potpuno izgubilo iz vida da vrijedi ono što je napisano i originalnost pristupa, a ne popis citirane literature - od tolike literature ponekad se pitamo što je izvorni doprinos autora. U svijetu se toliko toga tiska da postaje fizički nemoguće pratiti sve, pa stoga smatramo da duljina bibliografije nije presudna pri ocjeni nekog rada. Ovdje su spomenuta najvažnija djela, a ona koja nisu ne bi ništa bitno promijenila. Mnogo je važnije što je u knjizi rečeno i u kolikoj mjeri predstavlja novi i izvoran doprinos našem poznavanju ovog vrlo složenog mitološkog kompleksa.

Na žalost, moramo reći da je novih, do sada nepoznatih ideja i tumačenja vrlo malo, ako ih uopće ima. To je naročito primjetno u komentaru himne gdje narav teksta ne omogućuje velika lutanja - autor je ograničen stihovima i onim što oni govore, a ne što se autoru čini. Znanstveni pristup se oslanja na velika imena poput Mylonasa, Kerényija, Nilssona, te Burkerta (kad je riječ o opisu i analizi misterija i kulta), dok se tumačenja mita mnogo više oslanjaju na psihoanalitičare i sociologe, nego na mitolozičare. Naravno, danas je, nakon gotovo dvjesto godina pisanja o toj temi, teško uopće smisliti nešto novo. Ono u čemu knjiga pokušava biti originalna je pristup temi iz perspektive žene i ženskog pitanja, kombinirane s psihoanalizom Freudovog tipa i društvenim teorijama (od F. Engelsa do danas). Spol i razlika među spolovima u ovoj

knjizi imaju veliku i važnu ulogu. Ne možemo nabrajati sve, ali uzmimo samo jedan primjer kao što je branje cvijeća na livadi (str. 33-34, 219). Za taj dio mita postoje mnoga tumačenja, ali autorica će izabrati kao jedino valjano tumačenje ono da je branje cvijeća simbol spolnog sazrijevanja, straha od muškarca i od braka, a da je otmica koja se događa na livadi znak propasti ženskog svijeta kad "prijeti" brak, koji je za ženu uvijek opresivan. Moramo ipak odati priznanje autorici da je dosljedna i uvijek o mnogih tumačenja bira ono koje je najbliže socijalno-psihoanalitičkoj teoriji. Naročito se to odnosi na dva posljednja doprinosa, članak Merylin Arthur koji govori o Himni Demetri iz perspektive psihoanalize Freudovog tipa zaključujući kako se tu vidi način na koji muškarac provaljuje u idilično uređeni ženski svijet; te članak Nancy Chodorow koji uopće ne govori o Himni Demetri već o psihoanalitičkoj teoriji "ženskosti". Mora da je urednica Helene P. Foley mislila da će ovaj posljednji članak sigurno doprinijeti našem razumijevanju himne, kad ga je uključila. Zaista, ako gledamo kao psihoanalitičari, sociolozi ili proučavaoci ženskog pitanja, onda ova knjiga uistinu predstavlja doprinos našem poznavanju jedne važne teme grčke književnosti i religije. No, ako gledamo kao mitolozičari, nismo nešto novo doznali. Daljnje analize pripadaju osobnim pogledima i pripadaju pojedinoj struji koja vlada među tumačima mitova, stoga se ne može smatrati objektivnim osvrtom na ovu knjigu. Osobno pripadam onima koji tvrde da mitologija nije ekspoziura ni filozofije, ni psihoanalize, ni antropologije, ni sociologije, već da je samosvojan i vrlo složen predmet proučavanja, koji se srodnim znanostima može poslužiti pri lakšem razumijevanju, ali nipošto nije s njima identičan. Ali to ne mora imati utjecaja na vrednovanje knjige koja ima posve drugačiji pristup.